

MGR DARIUSZ SEGIT

DATA WNIESIENIA POZWU I INNYCH PISM PROCESOWYCH W ELEKTRONICZNYM POSTĘPOWANIU UPOMINAWCZYM

W praktyce działania tzw. e-sądu¹, wśród wielu innych budzących wątpliwości kwestii, pojawił się istotny problem dotyczący ustalenia daty, w jakiej pozew zostaje skutecznie wniesiony w elektronicznym postępowaniu upominawczym (dalej EPU). To zagadnienie, wydawałoby się o charakterze teoretycznym, aczkolwiek wynikające w istocie z zestawienia treści przepisów postępowania cywilnego z rzeczywistą organizacją systemu informatycznego EPU i systemu płatności w nim zastosowanego, ma bardzo duże i niezwykle istotne implikacje natury praktycznej. Pozornie wydaje się, iż regulacja ustawowa jest w tym zakresie jasna. Wielu komentatorów pomija to zagadnienie milczeniem przyjmując, iż brak jest w tym zakresie jakichkolwiek niejasności czy problemów. Praktyka elektronicznego postępowania upominawczego wskazuje jednak, iż jest inaczej i temu zagadnieniu należy się bliższa uwaga².

Zgodnie z treścią art. 505³¹ § 1 k.p.c. datą wniesienia pisma procesowego drogą elektroniczną w EPU jest data wprowadzenia pisma do systemu informatycznego. Mimo iż w przepisach k.p.c. brak jest bliższej definicji tego pojęcia, można przyjąć intuicyjnie, iż w przypadku pozwu chodzi tutaj o moment, gdy zostaje on elektronicznie zarejestrowany w systemie i uzyskuje numer sygnatury sprawy. W tym samym momencie elektroniczne akta sprawy stają się dostępne w systemie informatycznym EPU dla orzekającego, do którego referatu sprawa została automatycznie przydzielona, jak również dla użytkownika systemu, który pozew wniósł (powoda albo jego pełnomocnika lub innego przedstawiciela) i innych osób dysponujących indywidualnym kodem dostępu do tych akt. Jednocześnie jednak w treści art. 505³¹ § 6 k.p.c. znalazła się delegacja dla Ministra Sprawiedliwości do określenia, w drodze rozporządzenia, sposobu wnoszenia pism procesowych drogą elektroniczną. W jej wykonaniu zostało wydane Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 grudnia 2009 r. w sprawie sposobu wnoszenia pism procesowych drogą elektroniczną w elektronicznym postępowaniu upominawczym (Dz. U. z 2009 r., Nr 226, poz. 1832). W § 2. i 3. tego Rozporządzenia uregulowano procedurę wnoszenia pisma procesowego w przypadku użytkownika zarówno masowego (komunikującego się z sądem przy pomocy własnego oprogramowania i tzw. usług sieciowych) jak i innego niż masowy. W przypadku pism podlegających opłacie sądowej, a takim jest pozew, jako ostatni etap jego wniesienia przewidziano „nieodwracalne zainicjowanie pro-

cedury uiszczenia opłaty sądowej za pomocą udostępnianego przez system teleinformatyczny mechanizmu zapewniającego identyfikację wnoszącego opłatę”. Pojęcie to nie zostało bliżej zdefiniowane, ale wydaje się, iż można przyjąć, że oznacza to dokonanie płatności online poprzez system płatności udostępniony na stronie internetowej e-sądu. Dokonanie zlecenia przelewu online bądź płatności przy pomocy karty kredytowej z pewnością ma charakter nieodwracalny i pozwala na identyfikację wnoszącego opłatę. Zgodnie z treścią cytowanych przepisów Rozporządzenia już w tym momencie zostają spełnione wszelkie przesłanki do wprowadzenia pisma procesowego (w praktyce pozwu, gdyż tylko on jest na chwilę obecną opłacany online w EPU, a jest to jedyna droga uiszczenia opłat sądowych tym postępowaniu) do systemu informatycznego EPU i przyjęcia tego dnia za dzień wniesienia pozwu.

Jednak system informatyczny obsługujący elektroniczne postępowanie został skonstruowany inaczej. Pozwy zostają wprowadzone do tego systemu dopiero w chwili, gdy wpłynie do niego potwierdzenie dokonania płatności elektronicznej przez powoda a więc zostanie odnotowany wpływ środków przelanych na pokrycie opłaty sądowej od pozwu. Różnica czasowa pomiędzy chwilą zainicjowania nieodwracalnej płatności a jej potwierdzeniem w systemie od samego początku jego funkcjonowaniu często wynosiła kilka dni. W wyjątkowych pojedynczych sytuacjach, w których występowały problemy z potwierdzeniem płatności, wynosiła nawet miesiąc. W ostatnim okresie, na skutek problemów w działaniu tego systemu, różnica ta niestety osiągnęła regularną długość nawet jednego miesiąca. Nadto nie można wykluczyć pojedynczych przypadków, gdy problemy techniczne opóźniły dotarcie takiego potwierdzenia do mechanizmu rozpisującego sprawy w systemie informatycznym EPU (mechanizmu przyznającego sygnatury sprawy i umożliwiającego jej wejście do systemu). Takie rozwiązanie kwestii wnoszenia pozwów w systemie wynikało też oczywiście zapewne z konstrukcji umowy z podmiotem zapewniającym obsługę płatności na portalu e-sądu. Aby pozew mógł być wprowadzony do systemu informatycznego EPU bezpośrednio po dokonaniu płatności online a przed potwierdzeniem wpływu środków uiszczonych przez powoda, konieczna byłaby gwarancja ich wpływu na właściwe konto sądu ze strony podmiotu obsługującego płatności w EPU.

Tymczasem jak wskazano powyżej zgodnie z treścią art. 505³¹ § 1 k.p.c. datą wniesienia pisma procesowego drogą elektroniczną w EPU jest data wprowadzenia pisma do systemu informatycznego. W sytuacji więc, gdy pismo procesowe wymaga opłacenia, co jest możliwe tylko poprzez specjalny dedykowany system płatności udostępniony na portalu internetowym e-sądu,

¹ VI Wydział Cywilny Sądu Rejonowego Lublin-Zachód w Lublinie wyznaczony do rozpoznawania spraw w EPU.

² Na ten temat pisałem już w artykule „Elektroniczne pozwy czekają w informatycznej kolejce” w dzienniku „Rzeczpospolita” z dnia 21 kwietnia 2011 r., <http://www.rp.pl/artykul/646044.html>.

ważny skutek procesowy jak i materialnoprawny wydaje się być uzależniony od działania mechanizmu informatycznego. Pojęcie wprowadzenia do systemu informatycznego trudno interpretować jako samo podpisanie pozwu umieszczonego na koncie użytkownika i zainicjowanie jego nieodwracalnej procedury płatności. Jak już wskazano wcześniej, najwłaściwszą interpretacją tego terminu jest uzyskanie przez pozew sygnatury sprawy i udostępnienie go poprzez elektroniczne akta sprawy zarówno dla użytkownika składającego pozew jak i orzekającego, na którego sprawa została zadekretowana.

Taka konfiguracja systemu rodziła dość poważny problem. Powodowie masowi opierając się na treści § 2. i 3. Rozporządzenia słusznie zakładali, iż samo podpisanie pozwu i zainicjowanie jego płatności (a praktycznie z ich strony jego opłacenie) powinno spowodować natychmiastowe wniesienie pozwu i wprowadzenie go do systemu informatycznego. Z tego też względu przyjmowali datę, w której dokonywali tych czynności, bądź datę następnego dnia za dzień wniesienia pozwu. Było to o tyle istotne, iż pierwotnie nie było możliwe wskazanie w żądaniu elektronicznego formularza pozwu żądania zasądzenia odsetek „od dnia wniesienia pozwu”, a konieczne było wskazanie konkretnej początkowej daty dziennej tego żądania. Nawet gdyby taka opcja była możliwa, powód mógłby być zaskoczony okolicznością, iż datą podstawianą w miejscu żądania „od dnia wniesienia pozwu” jest data czasami o wiele późniejsza niż jego czynności w zakresie wniesienia pozwu³. Problem dotyczący konstrukcji żądania odsetkowego jest związany z treścią art. 482 k.c., który pozwala na dochodzenie odsetek od zaległych odsetek z zasady dopiero od dnia wniesienia pozwu, a więc przewiduje zakaz tzw. anatocyzmu⁴. Kolejna kwestia sporna mogłaby dotyczyć oceny, czy doszło do przedawnienia dochodzonego w EPU roszczenia, czy też miało miejsce przerwanie biegu tego terminu. Biorąc pod uwagę szybkość i wygodę złożenia pozwu online poprzez portal e-sądu oraz niższe opłaty sądowe z tym związane, można zakładać, iż wielu powodów, których wierzytelnościom grozi przedawnienie, mogłoby chcieć temu zapobiec korzystając z wygodnego dla nich rozwiązania, jakim jest wniesienie pozwu w EPU.

W związku z powyższym w początkowym okresie działalności e-sądu pojawiła się poważna wątpliwość wynikająca z tego, iż system informatyczny EPU jako datę wniesienia pozwu przyjmował datę jego rejestracji w systemie a więc tzw. „rozpisania” sprawy. Powodowie lub pełnomocnicy powodów konstruując swoje pozwu nie byli w stanie przewidzieć tak rozumianej daty wniesienia swojego pozwu do e-sądu, co było wówczas konieczne ze względu wspomniany już brak możliwości zaznaczenia w pozwie opcji, iż powód domaga się zasądzenia odsetek od dnia wniesienia pozwu – konieczne było wskazanie konkretnej daty dziennej. Data ta bardzo często była wcześniejsza niż ostateczna data wprowadzenia pozwu do systemu informatycznego EPU. Biorąc pod uwagę okoliczność, iż powodowie często żądali w pozwach zasądzenia odsetek od skapitalizowanych odsetek od dnia będącego w ich intencji dniem wniesienia pozwu, a który okazywał się być wcześniejszy niż ostateczna data jego wniesie-

nia, ich pozwu wydawały się naruszać wspomniany zakaz anatocyzmu⁵, co mogło skutkować stwierdzeniem braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym⁶.

Próbując rozwiązać ten problem, do systemu informatycznego EPU wprowadzono mechanizm przewidujący swego rodzaju dualizm oznaczenia czasowego wpływu pozwu. Na okładce elektronicznych akt sprawy w e-sądzie możemy znaleźć dwie adnotacje: pierwszą o dacie rejestracji sprawy w repertorium (dacie nadania sygnatury) oraz drugą o dacie wniesienia do sądu, która ma być właśnie datą nieodwracalnego zainicjowania procedury opłacenia opłaty sądowej od pozwu. Między tymi datami często występuje kilkudniowa a ostatnio nawet kilkutygodniowa rozbieżność. Jednocześnie m.in. wprowadzono w systemie EPU możliwość zaznaczenia w pozwie żądania zasądzenia odsetek od dnia wniesienia pozwu, który zostaje ostatecznie skonkretyzowany przez system w projekcie treści nakazu zapłaty przy wykorzystaniu drugiej z dat widocznych na okładce elektronicznych akt sprawy – „daty wniesienia do sądu”. Takie rozwiązanie opiera się na założeniu, iż do samego wniesienia pozwu w EPU i jego rejestracji w systemie wystarczy tylko i wyłącznie podpisanie go i wszczęcie procedury opłacenia. Wszelkie opóźnienia we wprowadzeniu pozwu do systemu są wynikiem technicznych uwarunkowań i nie mogą negatywnie wpływać na sytuację stron.

To rozwiązanie przywołuje pewne analogie z wnoszeniem zwykłego „papierowego” pozwu za pośrednictwem poczty. W tym zakresie istniała wątpliwość dotycząca zastosowania art. 165 § 2 k.p.c. także do wnoszenia pozwów. Na ten temat wypowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 czerwca 2008 r. wskazując, iż przepis ten ma zastosowanie do pozwów i zwracając uwagę na to, iż wniesienie pozwu jest czynnością procesową, która ma również skutki materialnoprawne, których datę wystąpienia ocenia się w oparciu o powołany przepis⁷. Można powiedzieć, iż w EPU owa „data wniesienia do sądu” ma właśnie służyć ustaleniu daty, z którą pozew wywołuje takie skutki – przerwanie biegu przedawnienia czy możliwość dochodzenia odsetek od zaległych skapitalizowanych odsetek.

Czy te zmiany w działaniu systemu informatycznego stanowią jednak rzeczywiste rozwiązanie problemu? Moim zdaniem, poważne przesłanki przemawiają za negatywną odpowiedzią na to pytanie. Po pierwsze ten dualizm oznaczenia wniesienia pozwu może być niejasny i niezrozumiały dla stron nie znających kontekstu jego wprowadzenia przy niezmienionej treści przepisów. Przeciętny użytkownik korzystający z elektronicznego postępowania upominawczego nie rozumie, co kryje się za tymi dwoma określeniami i skąd wynika częsta rozbieżność pomiędzy tymi datami, a co ważniejsze nie wie, jakie konsekwencje prawne z tego wynikają, co ma przełożenie na możliwość obrony swoich praw w postępowaniu sądowym przed e-sądem i ewentualnie kolejnym sądem, któremu sprawa została przekazana. Przede wszystkim jednak najistotniejsze jest, iż treść art. 505³¹ § 5 k.p.c. pozostaje niezmieniona i jasno przewiduje, że datą wniesienia pozwu jest data wprowadzenia go do systemu teleinformatycznego. Ustawodawca tym zakresie uzależnia więc istotny skutek w zakresie prawa procesowego jak i materialnego od czynno-

³ Obecnie ta opcja działa i pozwala na konstruowanie żądania odsetkowego przy użyciu wskazania „od dnia wniesienia pozwu”.

⁴ Art. 482. § 1. Od zaległych odsetek można żądać odsetek za opóźnienie dopiero od chwili wytoczenia o nie powództwa, chyba że po powstaniu zaległości strony zgodziły się na doliczenie zaległych odsetek do dłuższej sumy.

§ 2. Przepis paragrafu poprzedzającego nie dotyczy pożyczek długoterminowych udzielanych przez instytucje kredytowe.

⁵ art. 482 k.c.

⁶ art. 499 k.p.c. w zw. z art. 505²⁸ k.p.c.

⁷ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2008 r., III CZP 54/08, OSNC 2009/7-8/105.

ści techniczno-informatycznej polegającej na wprowadzeniu pozwu do systemu. Abstrahując od problemów dotyczących płatności i ich potwierdzania, zawsze możliwe jest opóźnienie w pracy pewnych elementów systemu informatycznego bądź wręcz ich awaria skutkująca późniejszym wprowadzeniem do systemu pozwu, które spełnia wszelkie ku temu wymogi.

Wskazana powyżej interpretacja art. 505³¹ § 5 k.p.c. wydaje się być najcelniejsza. W takiej sytuacji jednak oznaczenie daty wniesienia pozwu przyjęte w e-sądzie należałoby uznać, za wyrażnie z brzmieniem tego przepisu niezgodne. Dopiero przyjęcie, iż wprowadzenie pozwu do systemu teleinformatycznego polega jedynie na wprowadzeniu go do „informatycznej kolejki” na koncie użytkownika systemu EPU, w której oczekuje na potwierdzenie skutecznego dokonania płatności, „ratowałoby”

takie rozwiązanie i pozwalałoby na przyjęcie jego zgodności z przepisami. Taka interpretacja wydaje się być jednak wątpliwa. Należałoby bowiem wówczas przyjąć, że w przypadku użytkowników innych niż powodowie masowi do wprowadzenia pozwu do systemu teleinformatycznego w istocie dochodzi jeszcze przed zainicjowaniem procedury jego opłacenia a nawet przed jego podpisaniem⁸.

Wydaje się, iż niezbędna jest interwencja ustawodawcy uściślająca brzmienie przepisów dotyczących wnoszenia pozwów w EPU a być może także innych pism procesowych wnoszonych elektronicznie, które nie podlegają opłacie. W przypadku pozwów przepisy mogłyby wskazywać, iż niezwłocznie po napłynięciu potwierdzenia wpływu środków na pokrycie opłat sądowych pozw

⁸ Tak się dzieje w przypadku tworzenia pozwu z wykorzystaniem kreatora na stronie internetowej e-sądu www.e-sad.gov.pl, gdzie pozew zostaje zapisany na koncie użytkownika jeszcze przed jego podpisaniem i opłaceniem.